

Sygn. akt III Ca 392/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Barbara Braziewicz

Sędzia SO Anna Hajda

Sędzia SR (del.) Marcin Rak (spr.)

Protokolant Aneta Puślecka

po rozpoznaniu w dniu 20 maja 2015 r. w Gliwicach na rozprawie

sprawy z powództwa H. W.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach

z dnia 8 października 2014 r., sygn. akt I C 1240/13

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 1.200 zł (tysiąc dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.**

SSR (del.) Marcin Rak SSO Barbara Braziewicz SSO Anna Hajda

Sygn. akt **III Ca 392/15**

UZASADNIENIE

Powód domagał się od pozwanej spółdzielni mieszkaniowej kwoty 32.703 złote z ustawowymi odsetkami od dnia 25 czerwca 2010 r. i kosztami sporu. Dochodzona pozwem kwota stanowiła należność wyegzekwowaną przez pozwaną na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach z dnia 26 czerwca 2005 roku, wydanego w sprawie I C 255/05, a obejmującego należności z tytułu rzekomego bezumownego korzystania przez powoda z gruntu w okresie od czerwca 2002 roku do czerwca 2004 roku. Według ustaleń i oceny prawnej dokonanych w sprawie I C 255/05, zgodnie z umową powód wznosił dom na gruncie pozwanej a następnie odmówił zapłaty należności za przeniesienie prawa wieczystego użytkowania tego gruntu, odmówił też zawarcia umowy dzierżawy. W takiej sytuacji pozwana obciążyła powoda należnością za bezumowne korzystanie z gruntu. Według powoda roszczenie zasądzone pozwanej spółdzielni w sprawie I C 255/05 nie było jej należne albowiem powód był samoistnym posiadaczem gruntu, a taki z mocy art. 224§1 k.c. nie jest zobowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy. Wydany wyrok wyrządził zatem szkodę w majątku powoda, którą to szkodę powinna naprawić pozwana. Powód podkreślał, że w uzasadnieniu

wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 16 czerwca 2011 roku, sygn. akt I C 151/08, tenże Sąd wskazał, że pozwana nie miała prawa żądania od powoda zapłaty należności za przeniesienie prawa wieczystego użytkowania.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie zwrotu kosztów postępowania. Podniosła zarzut przedawnienia roszczenia. Nadto zarzuciła, że wyrok wydany w sprawie I C 255/05 był zgodny z prawem.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanej 2.417 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Rozstrzygnięcie to zapadło po ustaleniu, że pozwana została zarejestrowana w listopadzie 1987 roku. Przedmiotem jej działalności było zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych członków i ich rodzin. Po zarejestrowaniu podjęła kroki zmierzające do rozpoczęcia procesu budowy domów jednorodzinnych na osiedlu zlokalizowanym w P. pomiędzy ulicami (...). Na ten cel pozyskała prawo wieczystego użytkowania nieruchomości zlokalizowanych w opisanym rejonie oraz przygotowała dokumentację umożliwiającą realizację inwestycji. W tym zakresie dokonano podziału geodezyjnego i wydzielenia działek, które następnie zostały przydzielone spółdzielcom. Powód został przyjęty w poczet członków spółdzielni. Uiszczył wpisowe, wniósł udziały, pokrył też część kosztów gazyfikacji osiedla, dokumentacji projektowej i uzbrojenia terenu.

Dalej Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 18 maja 1998 r. powód zawarł z pozwaną „umowę przedwstępną” określającą nieruchomość, na której miał być wzniesiony budynek powoda. Powodowi została przydzielona działka, której po wydzieleniu nadano numer geodezyjny (...). Na działce powód miał wybudować dom jednorodzinny według zatwierdzonego planu technicznego i planu realizacji osiedla. Umowa stanowiła, że budynek będzie własnością spółdzielcy zaś grunt zostanie przez niego objęty w użytkowanie wieczyste. Powód wybudował budynek zgodnie z umową.

Sąd Rejonowy ustalił też, że pismem z dnia 20 marca 2001 r. pozwana poinformowała powoda o ukończeniu czynności zmierzających do przeniesienia prawa użytkowania wieczystego. Powód został wezwany do uiszczenia m. in. kwoty 15.764,54 zł jako wartość działki oraz 678,56 złotych opłaty za podział geodezyjny. Należności tych nie uiszczył argumentując, że działka została mu przyznana jako rekompensata za ciężką pracę na kopalni. Odmówił także zawarcia umowy dzierżawy gruntu, wobec czego pozwana obciążyła powoda należnością za bezumowne korzystanie z gruntu. Po rozpoznaniu powództwa pozwanej przeciwko powodowi Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach w sprawie I C 255/05 zasądził z tego tytułu od powoda na rzecz pozwanej, za okres od czerwca 2002 roku do czerwca 2004 roku, kwotę 14.078,01 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 29 kwietnia 2005 r. oraz kwotę 5.886,67 zł tytułem kosztów procesu. Apelacja powoda została odrzucona a zażalenie na to postanowienie Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalił. Wyrok zyskał walor prawomocności z dniem 6 lutego 2007 roku.

Jak ustalił Sąd Rejonowy powód wniósł skargę o wznowienie postępowania w sprawie I C 255/05. Zażalenie powoda na odrzucenie skargi w tej sprawie zostało oddalone przez Sąd II instancji.

Zgodnie z ustaleniami Sądu Rejonowego, że wyrokiem z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie VII C upr 45/05 zasądzono od powoda na rzecz pozwanej 576,77 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 października 2005 r. oraz kwotę 153,50 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Apelacja powoda została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 28 września 2006 r.

Wreszcie Sąd Rejonowy ustalił, że pozwana wszczęła przeciwko powodowi postępowanie egzekucyjne, a komornik wyegzekwował od niego kwotę 32.702,99 złotych.

Przyjmując powyższe ustalenia za podstawę faktyczną rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wywiódł, że powód roszczenie oparł na treści art. 415 k.c., a jako podstawę faktyczną roszczenia wskazał bezprawne – jego zdaniem - zasądzenie na rzecz pozwanej odszkodowania za bezumowne korzystanie z gruntu oraz kosztów rozliczenia zadania geodezyjnego. Według Sądu Rejonowego powód nie wykazał aby sądy orzekające w jego sprawach wyrządziły mu szkodę. Powód nie wykazał, aby skutecznie skorzystał z instytucji wznowienia postępowania, i aby po ponownym rozpoznaniu sprawy

zmieniono rozstrzygnięcie w sprawach I C 255/05 i VII Cupr 45/05. W sytuacji, w której pozwana wyegzekwowała należności zasądzone prawomocnymi wyrokami Sądu, zaopatrzonymi w klauzulę wykonalności, które nie zostały zweryfikowane w drodze kasacji lub skargi o wznowienie postępowania, trudno przyjąć, aby jej działania miały charakter bezprawności. To samo odnosiło się do działań sądów podjętych w postępowaniach I C 255/05 i VII C upr 45/05.

Sąd Rejonowy wskazał, że powód nie rozumie faktu, że grunt, na którym posadził budynek nie stanowi jego własności lecz Gminy P. zaś własność samego budynku przypadła pozwanej jako użytkownikowi wieczystemu, co wynikało z treści księgi wieczystej nieruchomości i znajdowało oparcie w przepisach art. 232-235 k.c. Sąd Rejonowy uznał, że powód nie wykazał zaistnienia po jego stronie szkody ani faktu, że szkodę wyrządził Sąd a pozwana świadomie skorzystała z wyrządzonej mu szkody, nadto w przypadku zaistnienia szkody zasadny byłby zarzut pozwanej w zakresie przedawnienia roszczenia powoda na zasadzie art. 442¹ k.c., upłynął już bowiem przed dniem wytoczenia powództwa trzyletni termin przedawnienia roszczenia z tytułu doznanej szkody.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł powód, domagając się jego zmiany poprzez uwzględnienie powództwa w całości, nieobciążanie powoda kosztami procesu i zasądzenie kosztów sporu za obie instancje.

Zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, sprzeczność ustaleń Sądu z zebrany materiałem dowodowym, pominięcie dowodów istotnych dla rozstrzygnięcia, wadliwe sporządzenie uzasadnienia wyroku.

W uzasadnieniu apelacji powód wskazał, że Sąd Rejonowy pominął, że powód wniósł o dopuszczenie dowodów z akt sądowych I C 151/08, VII Cupr 45/05, I C 337/07, I C 151/08 na okoliczność, iż żądanie dochodzone pozwem jest zasadne i nie doszło do jego przedawnienia. Wywodził powód, że dokumentami znajdującymi się w tych aktach udowodnił wadliwość wyroku wydanego w sprawie I C 255/05. Powielał argumentację przytaczaną w toku procesu, obejmującą m. in. twierdzenie, że pozwana nie była uprawniona do żądania od powoda zapłaty ceny przenoszonej działki i uzależniać od tego przeniesienia prawa wieczystego użytkowania, nie miała też prawa żądać od powoda zapłaty odszkodowania za bezumowne korzystanie z gruntu. Wywodził, że prawo wieczystego użytkowania gruntu przysługiwało mu od 1990 roku.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powód domagał się od pozwanej naprawienia szkody wyrządzonej wykonaniem przez pozwaną orzeczenia, które powód uważał za niezgodne z prawem.

Wobec tego część poczynionych przez Sąd Rejonowy ustaleń faktycznych w istocie była zbędna. Podstawowe znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu miało bowiem jedynie to, że w wyroku wydanym w sprawie I C 255/05 Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach zasądzono od powoda na rzecz pozwanej 14.078,01 złotych z ustawowymi odsetkami od 29 kwietnia 2005 roku oraz łączną kwotę 5.886,67 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu. Wyrok ten zyskał walor prawomocności i został przez pozwaną skierowany do egzekucji sądowej. Komornik w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego na jego podstawie pobrał od powoda 32.702,99 złotych. Okoliczności te w istocie nie były między stronami sporne. Niebyło też sporne, że skarga powoda o wznowienie tego postępowania została prawomocnie odrzucona, Sąd Okręgowy oddalił bowiem, w sprawie III Cz 462/10, zażalenie powoda na postanowienie Sądu Rejonowego w tym przedmiocie.

Pozostałe przytaczane przez powoda na uzasadnienie swojego żądania okoliczności faktyczne nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia. Zatem zarzuty apelacji w zakresie dotyczącym ich wadliwego ustalenia, w tym zaniechania wszechstronnego rozważania materiału dowodowego, nie mogły prowadzić do wzruszenia zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Chybionym był też zarzut naruszenia art. 328§2 k.p.c., to jest wadliwego sporządzenia uzasadnienia wyroku. Zgodnie bowiem z utrwalonym w orzecznictwie poglądem wytknięcie wadliwego sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia może okazać się zasadne wówczas, gdy z powodu braku w uzasadnieniu elementów wymienionych w art. 328§2 k.p.c. zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli instancyjnej. Nie stanowi on więc właściwej płaszczyzny do krytyki trafności przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku ustaleń faktycznych, ani ich oceny prawnej (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2014 roku, I PK 295/13, Lex nr 1483572). Niewątpliwie natomiast uzasadnienie zaskarżonego wyroku sporządzone zostało w sposób umożliwiający dokonanie jego merytorycznej oceny przez sąd II instancji.

Dokonując zatem oceny prawnej okoliczności stanowiących podstawę żądania pozwu wskazać trzeba, że jedną z kardynalnych zasad porządku prawnego jest wyrażona w art. 365§1 k.p.c. zasada związania prawomocnym wyrokiem nie tylko stron i sądu, który je wydał, lecz również innych sądów. Inne sądy, organy państwowe oraz organy administracji publicznej, rozstrzygające w sprawach innych niż karne (§ 2), są związane prejudycjalnie, czyli nie mogą dokonać odmiennej oceny prawnej roszczenia niż zawarta w prejudycjacie, ale także nie mogą dokonać odmiennych ustaleń faktycznych. Związanie prawomocnym wyrokiem oznacza, że sąd obowiązany jest uznać, że kwestia prawna, która była już przedmiotem rozstrzygnięcia w innej sprawie, a która ma znaczenie prejudycjalne w sprawie przez niego rozpoznawanej, kształtuje się tak, jak przyjęto w prawomocnym wcześniejszym wyroku, bez względu na to czy podziela argumentację prawną, na której opiera się to rozstrzygnięcie. W późniejszej sprawie kwestia ta nie może być już ogóle badana (por. np. uzasadnienie cytowanego wyroku Sądu Najwyższego, I PK 295/13).

Także w postępowaniu o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności zasada ta ma zastosowanie albowiem zgodnie z art. 840§1 pkt 2 k.p.c. uchylecia lub ograniczenia obowiązku objętego tytułem wykonawczym dłużnik może żądać na podstawie zdarzeń, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy (np. przedawnienie czy dobrowolne uregulowanie długu), a także zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zarzut ten nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie.

Egzekwowanie przez wierzyciela należności na podstawie tytułu wykonawczego, pomimo dobrowolnego spełnienia świadczenia przez dłużnika może co prawda skutkować odpowiedzialnością wierzyciela na zasadzie 415 k.c. lub 405 k.c.. Okoliczności takich powodów nie powoływał jednak jako podstawy faktycznej swojego żądania, nie wynikały one nadto ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Brak było więc podstaw do konstruowania odpowiedzialności pozwanej na tejże podstawie.

Dalej wskazać trzeba, że wydanie przez sąd prawomocnego orzeczenia może być źródłem szkody. Wówczas podstawą prawną roszczenia odszkodowawczego jest art. 417¹§2 k.c. Rzecz jednak w tym, że niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia co do zasady nie powinna być przedmiotem samodzielnych ustaleń sądu w procesie o naprawienie szkody. Sąd rozpoznający sprawę odszkodowawczą nie jest bowiem właściwy do indywidualnej oceny legalności konkretnego wyroku lub postanowienia stanowiącego źródło szkody. Jeżeli ustawa wiąże oznaczone skutki prawne z obowiązaniem prawomocnego orzeczenia, a jednocześnie reguluje zasady i tryb jego wzruszenia z powodu niezgodności z prawem, to prawna skuteczność takich orzeczeń nie może być podważana (kwestionowana) bezpośrednio w każdym procesie odszkodowawczym, z pominięciem zasad i trybu postępowania zastrzeżonego do kontroli prawomocnych orzeczeń. Dlatego też odpowiedzialność władzy publicznej za szkodę wyrządzoną wydaniem niezgodnego z prawem orzeczenia wymaga tzw. prejudykatu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 9 grudnia 2014 roku, V ACa 384/14, Lex nr 1566963). Prejudykatem tym jest orzeczenie Sądu Najwyższego, a tryb jego uzyskania określony jest w art. 424¹ i nast. k.p.c.

W omawianym aspekcie podstawowe znaczenie ma jednak to, że roszczeń odszkodowawczych związanych z wydaniem orzeczenia niezgodnego z prawem dochodzi się od Skarbu Państwa (art. 417§1 k.c.), nie zaś od przeciwnika procesowego. Dotyczy to także sytuacji, gdy stronie nie przysługuje skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, a ustalanie tej niezgodności następuje w procesie odszkodowawczym jako przesłanki rozstrzygnięcia.

Przeciwnik procesowy nie może być zatem adresatem roszczeń odszkodowawczych wynikających z niezgodności z prawem korzystnego dla niego orzeczenia. Co więcej, ewentualne stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia, poza wyjątkami określonymi w art. 424¹¹§3 k.p.c., nie uchyla prawomocności i mocy obowiązującej zaskarżonego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2012 roku, I BU 10/11, Lex nr 1215810). Zatem, co do zasady, przeciwnik procesowy jest uprawniony do realizacji roszczeń objętych takim orzeczeniem w trybie postępowania egzekucyjnego.

Powyższe rozważania jednoznacznie wskazują, że w niniejszym postępowaniu brak było podstaw do twierdzenia badania czy zgodny z prawem jest wyrok Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach wydany w sprawie I C 255/05. Orzeczenie ta jako prawomocne było bowiem wiążące dla innych sądów. Nadto pozwana dysponująca orzeczeniem stwierdzającym określony obowiązek powoda nie była zobowiązana do oceny, czy zasądzenie tej należności było słuszne.

Z tych też względów roszczenie powoda nie było usprawiedliwione co do zasady, co też czyniło zbędnym odwołanie się do zarzutu przedawnienia.

W konsekwencji zaskarżone rozstrzygnięcie uznać należało za prawidłowe. Wobec przegrania sporu przez powoda Sąd Rejonowy zgodnie z art. 98 k.p.c. obciążył go obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanej. Także i w tym zakresie wyrok nie wymagał korekty.

Z tych też względów Sąd Okręgowy oddalił apelację jako bezzasadną, a to na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na mocy art. 98 k.p.c. w zw. z § 6 ust. 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt.1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 490). Zasądzona od powoda na rzecz pozwanego należność obejmowała wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości stawki minimalnej odpowiedniej do wartości przedmiotu zaskarżenia. Okoliczności sprawy i sytuacja powoda nie przemawiały przy tym za zastosowaniem regulacji art. 102 k.p.c. Powód nie powoływał się zresztą na swoją wyjątkowo trudną sytuację, a uwzględniając okoliczność, że pozostaje on w wieloletnim sporze z pozwaną, który wielokrotnie był przenoszony na drogę sądową, nie sposób było uznać aby nie miał świadomości konsekwencji fiskalnych wynikających z ewentualnego przegrania procesu. Niezależnie od tego podkreślenia wymaga, że zastosowanie normy art. 102 k.p.c. w postępowaniu odwoławczym może mieć miejsce szczególnie wyjątkowo, zwłaszcza gdy postępowanie to inicjowane jest przez stronę ostatecznie przegrywającą, której roszczenia okazały się bezzasadne już na etapie postępowania przed sądem I instancji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 marca 2012 r., III CZ 13/12, Lex nr 1164738, z dnia 15 czerwca 2011 r., V CZ 24/11, Lex nr 898277.; z dnia 5 października 2011 r., IV CZ 48/11, niepubl.).

SSR del. Marcin Rak SSO Barbara Braziewicz SSO Anna Hajda